

"Muhterem Paşam, aziz yoldaşım,

Büyük gayeler arkasında, hayatın bin türlü mezahim ve müşki-lâtına rağmen devam ettiğiniz mücahedenin ruhen müştereki ve mü-ebbeden takdirkârı olan bizler, yoldaşımız İsmet Beyin oraya azime-ti münasebetiyle şu birkaç satırın müsaadesi nisbetinde inkılâpçı ru-hunuzu bir kere daha takdis ve tebcele imkân bulmuş olmakla müf-tehiriz.

Emperyalizme, bilhassa İngiliz siyaset-i hainanesine karşı bizim de bin müşkilât ile, kanlar ve ihtilâller içinde, Anadolu'da yaşadığı-mız hayat-ı inkılâbın safahatını uzun uzadıya teşrihe lüzum görmü-yoruz. Yalnız pek canlı noktalar üstünde nazar-ı dikkatinizi celp et-mek için kısaca diyebiliriz ki yaşıyoruz ve gayelerimizi yaşatabili-yoruz.

İngiliz düşmanlığı, padişahçılık fikirlerinin Anadolu'da istinat et-tiği ananat ile şiddetli bir muhalefete tesadüf etmiş olmakla birlik-te, denilebilir ki bütün milletin ruhuna nüfuz etmiştir. Rusya inkı-lâbının daha insani ve daha saadetperverâne esasata irca-ı hâkimiyet eden usulleri de oldukça taraftar bulmaktadır. Yalnız, herşeyden ev-vel umum müslümanlık âlemile tevhid-i mesâi edebilmek Avrupa si-yasetine müebbeden kapılarımızı kapıyarak şarka tevcih-i amâl eyle-mek, her fırsattan ve her imkândan bilistifade istikbalde Avrupa'yı bir inhizam-ı kat'îye duçar edecek muazzam bir Asya federasyonu-na doğru yürümek herşey her fikrin ve her kuvvetin fevkinde bizi teshir eden gayelerdir. Bu gayelerin istilzam ettiği hiçbir fedakâr-lıktan çekinmemek azmindeyiz. Bu azmin sevkiledir ki Şarkta Rus si-yasetile ve Ruslarla inkılâp umdelerile beraber yürüyebilmek için burada bir Komünist fırkası teşkil ettik. Bu suretle bir taraftan Rus-ya'dan gelecek ve gayelerimize tevafuk edemeyecek inkılâp cereyan-larını durdurarak memleketimizdeki harekât-ı inkılâbiyenin istinat noktalarını daima elimizde bulundurmak, diğer taraftan Rus inkılâ-bının açacağı kanallardan istifade ederek âlem-i İslâm ile samimi mü-

nin el altından çıkarılabildiği çeşitli zümreler vardı. Yeşil Ordu'nun tatil-i faaliyet kararını kabul etmeyen azası vardı. Çerkes Ethem'in millî kuvvetleri etrafında dönen, bilir bilmez bolşevik cereyanları vardı".¹²⁹ Yönetimin birliğini korumak için, bunların T.K.F. saflarında biraraya toplanıp ayıklanmaları düşünülmüş ve kont-

"O tarihte Rusların Anadolu'da gizli Komünist faaliyetini kontrol edebilmek üzere, Mustafa Kemal de dahil olduğu halde cümlemiz, meselâ (Fevzi Yoldaş) ismini alarak ve kırmızı tepeli kalpak giyerek bir komünist meclisi yapmıştık. Fakat Ruslar (millet ve vatan) hissi ile meşbu bizleri hakiki bolşevik mefkûreli saymayarak, Ethem gibi çapulcuları daha ziyade kendilerine yakın gördüğünden yeni faaliyetlere girişmiş ise de Rus Sefiri (Upmal) aleyhindeki şikâyetler ve bu gibi hareketlere karşı yapılan takibat neticesinde alenî komünist tahrikatına nihayet verilmişti." Hüsnü Himmetoğlu, *Kurtuluş Savaşında İstanbul ve Yardımları*, cilt II, s. 410.

Çerkez Ethem'in anılarında aktarılan bir mektubunda (?), Mustafa Kemal Paşa kendisinin de Komünist Fırkasına dahil olduğundan söz ediyordu (bak. yukarıda Bl. II/n. 98). Mareşal Çakmak'ın sözleri bunu doğruluyor. *T.K.P. Doğuşu, Kuruluşu, Gelişme Yolları* adlı broşürde de şöyle denmektedir (s. 11):

"Burjuvazi halk arasında hızla yayılan komünizm ülküsünü baltalamak, en başta işçi sınıfını şaşkırtmak, bir yandan da kendisinin gerçek "Sovyet dostu" olduğu duygusunu uyandırmak amacıyla kaba bir manevraya başvurdu. Yunus Nadi, T. Rüştü Aras gibi bir sürü kaşerlenmiş politikacı-lardan uydurma bir "Komünist Partisi" kurdular. Mustafa Kemal —Atatürk— bu Partinin 1 numaralı üyesi oldu. 1 numaralı parti kartı onun adına yazıldı."

¹²⁹ Bu sıralarda okullarda bile şöyle marşlar söyleniyordu:

Anadolu şûralar hükûmeti var olsun
İşçilerin emeği özlerine yar olsun
Uyan mihnetle çalışan çıplak hemşehri
İbûlâha katil dünyanın hiir rençberi

nasebata girişebilmek maksatlarını istihdaf ettik. Bilmem doğru dü-
şündük mü?

Âlem-i İslâm üzerindeki harekât-ı inkılâbiyenin ameli cereyanla-
rını siz deruhte etmiş bulunduğunuz için, buradaki esasatın cümle-
mizi yakından tevhid-i mesaiye ve teşrik-i faaliyete sevk etmiş bulun-
ması ayrıca bizim için bahtiyarlık ve daha fazla şeref ve iftiharını mu-
cip olmaktadır.

Anadolu'da ilk zamanlarda benim de erkânı arasında bulundu-
ğum bir millet hükûmeti mevcut olduğunu bilirsiniz. Bu hükûmet
pek kuvvetli olmamakla beraber az çok ika-ı tesire kabiliyetli bir
meclise istinat ederek yürüyor. Vakiâ henüz muzaffer ve milletin
maddî ve manevî bütün kuvvetlerine hâkim ve ruhiyat-ı müştereke-
sine müstenit değildir. Bundan dolayı merhale merhale ihtilâl dev-
relerinden geçerek muhafaza-i hüküm ve kuvvet edebiliyor. Böyle ol-
makla beraber, elde kuvvetlere istinaden Anadolu'yu daha uzunca
bir müddet için hâl-i kıyamda tutabilecektir.

Müslümanlık âleminde hâsıl olacak intibah ve inkılâbın şüphe-
siz bize maddeten çok faidesi olmakla beraber Anadolu'nun hiss-i mu-
kavemeti de tezyit etmek itibariyle manen de büyük ve ehemmiyet-
li tesirâtı olacaktır. Hususile Afgan ve Hindistan ahvali hakkında
buraya akseden en küçük haberlere pek büyük ümitler raptedilmek-
tedir.

Son zamanlarda İstanbul'da Millerant ile Giolitti'nin icbarı üze-
rine olduğunu zannettiğimiz bir uzlaşma siyaseti galebe etti. Bu si-
yasetin tatbiki için Salih Paşanın, İzzet Paşanın dahil bulunduğu bir
Tevfik Paşa kabinesi mevki-i iktidara getirildi. Sevr muahedesini hiç
olmazsa pek cüzi tadilat ile kabul ettirerek Anadolu'nun hasmane
vaziyetine nihayet vermek maksadile yapıldığını ve âtisinden pek
büyük ümitler verme[me]ğe başlayan Yunan ordusunun yerine da-
ha sağlamca bir kuvvet ikame edebilmek için vakit kazanmak eme-
lile İngilizlerin de muvafık bulunduğunu zannettiğimiz bu manevra
Anadolu'da cây-i kabul görmeyecektir. Hususile biz, Komünist ola-
rak kendimizi ilân için bütün inkılâp âleminin garba karşı alacağı
vaziyetten ayrılmamak ve icabederse Anadolu haricinde de müca-

hedatımıza devam etmek mecburiyetindeyiz. Bu itibarla Mustafa Kemal Paşanın Anadolu hükûmeti ile aramızda vaziyet itibarile farklar da hasıl olmuştur.

Mustafa Kemal Paşa inkılâp ruhile mütehasşis, fakat herşeyden evvel millî bir şekilde ortaya çıkan davasının müdafiidir. Garp ile uzlaşmağa her zaman Şark ile münasebatı tercih eder. Fakat Şark siyasetini elinde bulunduran Rusya'nın hiç olmazsa kuvvetli bir muhadenet ve müzaheretî, hiç olmazsa bizi Asya'dan tefrik etmeğe çalışır bir vaziyet göstermemesi lâzımdır.

Afganistan'da da bu mektubun sizi ne vakit bulacağını, ve o zamana kadar ne gibi tebeddülât ve inkılâbat tahaddüs edeceğini bitabi kestiremem. Enver Paşaya ve Azmi Beye hitaben de birer mektup takdim ettik ve Cenabı Hak cümlemizin mesaisini muvaffakiyetle tetviç etsin.

İslâm âleminin Komünizm cereyanlarını Türkiye'de ve bizim idaremiş altında toplamak muvafıkça —ki biz buna çok ehemmiyet veriyoruz— oralarda vücuda getirilecek teşkilâtî merkez-i umumimize rapretmek ve icabında Rusya'ya karşı bu teşkilâta istinat etmek mümkündür. Bu suretle İslâm âleminin inkılâp cereyanları tevhit edilmiş olur, ve bir gün büyük bir kongrenin Rusya'daki inkılâp kuvvetine muadil bir kuvvetle Asya'ya hâkimiyeti temin edilmiş bulunur. Bu cereyanların doğrudan doğruya riyasetinde bulunduğunuz için bu noktaya bilhassa nazar-ı dikkatinizi celbederek ellerinizden öper, cevapnamenize intizar ederiz.

8 Teşrinisani 1336 (1920) Türkiye Komünist Fırkası
Merkez-i Umumi İcra Heyetinden
Eyüp Sabri

T.K.F.
Kâtib-i Umumisi
Hakkı Behiç

Hâmiş olarak

İmzamı unuttunuz diye yazdım. Fakat bilirim ki hiçbir arkadaşınızı unutmak ihtimaliniz yoktur. Tekrar hürmetlerimi takdim ederim.”

[Cemal Paşa Adana valisiyken, Hakkı Behiç “idadiden hocası olan Hüseyin Cahit'in tavsiyesiyle” Adana mektupçusu olmuş.]